Un debat polític i jurídic

Un dret del segle XXI

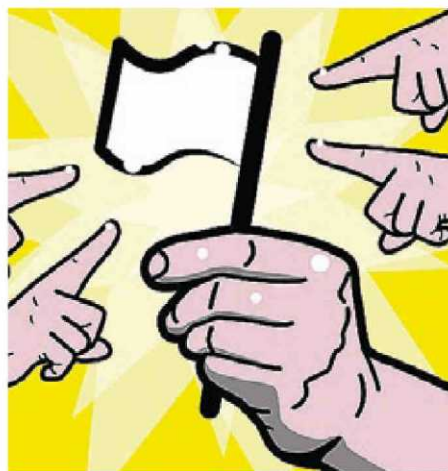
El dret a decidir la formació d'un nou Estat necessita una fórmula democràtica de vehiculacióJAUME
López

¿Què s'ha de fer si una comunitat política vol constituir-se en Estat independent en ple segle XXI? A molts la pregunta els pot semblar una absurditat, però per a milions de ciutadans del món resulta rellevant i necessària perquè expressa la seva voluntat. A menys que considerem els actuals estats com béns morals intocables i immutables, i per poc que ens prenguem de debò el principi democràtic, és evident que hauria d'existir una fórmula democràtica per poder realitzar la voluntat ciutadana també sobre aquesta qüestió. Els ciutadans haurien de poder decidir el disseny institucional bàsic de la seva comunitat política, incloent-hi, si és el cas, la reconfiguració de les seves fronteres administratives i polítiques. D'una altra manera, estaríem afirmant que la democràcia té els seus límits, que no tot pot ser decidit democràticament i, pitjor encara, que certs assumptes només es poden dirimir amb el recurs de la violència, amb la lluita armada, cosa que és inadmissible.

DONCS BÉ, ¿què cal fer si una comunitat política vol constituir-se en un nou Estat? Per contes-

tar aquesta pregunta no serveix de res tenir en compte les causes que han generat aquesta voluntat, com tampoc ens les preguntem quan els votants emeten el seu vot en qualsevol altre assumpte. La seva voluntat és, per definició, legítima, no importa quina sigui la creença, o el nivell de formació, o la posició social, etcètera, que l'hagi motivat. Naturalment, cap voluntat majoritària està legitimada per conculcar drets fonamentals, i la creació d'un nou Estat tampoc, cosa que també s'hauria de poder afirmar en sentit contrari: la preservació d'un Estat existent tampoc pot ser causa de conculcació de drets fonamentals.

¿I què hi ha més fonamental en una democràcia que poder expressar políticament la voluntat democràtica? ¿Impedir la celebració d'un referèndum per conèixer l'opinió de la ciutadania sobre una qüestió política fonamental, i sobre la qual existeixen reivindicacions socials àmplies, sostingudes en el temps, que fan pensar que no és una qüestió pasatgera, no és conculcar els seus drets? Conèixer la voluntat és un primer pas per exercir-la, en el sentit que sigui. Dificilment es pot algú anomenar democràtic si considera que en una democràcia no es pot preguntar als seus ciutadans si desitgen continuar for-

FRANCINA CORTÉS

mant part d'aquell Estat.

La democràcia moderna ha avançat molt des que les revolucions del segle XVIII i XIX la van instaurar. S'ha anat ampliant amb nous drets. Des dels drets de ciutadania als drets socials, el seu catàleg ha anat creixent alhora que s'enfortien, precisament per això, els fonaments democràtics. Al segle XXI alguns defensem l'existència d'un nou dret, d'acord amb l'evolució de la democràcia com a únic marc per a la resolució de qualsevol repte polític: el dret a decidir. Certament, es tracta d'un dret que no recull explícitament cap legislació, ni nacional, ni internacional, cosa que no vol dir que no pugui fonamentar-se sòlidament sobre els dos marcs jurídics. El mateix passa, per cert, amb molts altres drets amb una vigència que no qüestionem malgrat que no figurin lite-

ralment expressats en cap norma fonamental. El dret al matrimoni entre membres del mateix sexe, el dret al descans, el dret a l'oblit de les dades informàtiques, per citar-ne només alguns, són exemples de drets amb un fonament constitucional evident que els nostres legisladors no van poder preveure. Però existeixen, ningú ho dubta.

EL DRET a decidir es troba en la mateixa situació. No, no s'ha de confondre amb el dret a l'autodeterminació, aquest sí amb una expressió explícita en la legislació internacional i que es vincula des de la segona guerra mundial amb els processos de descolonització respecte d'antics imperis colonials. El dret a decidir és una altra cosa. Concretament: és un dret individual d'exercici col·lectiu dels membres d'una comunitat territorialment localitzada i democràticament organitzada que permet expressar i realitzar mitjançant un procediment democràtic la voluntat de redefinir l'estatus polític i el marc institucional fonamentals d'aquella comunitat, inclosa la possibilitat de constituir un Estat independent. Sovint, el debat sobre el dret a decidir s'ha presentat, en el millor dels casos, com una tensió entre legalitat i legitimitat. Però que ningú s'equivoqui, el debat és entre dues interpretacions de la legalitat i la Constitució. ≡

Professor de Ciència Política a la Universitat Pompeu Fabra.